

Το πείραμα των πέντε πιθήκων - Πως καθιερώνονται τα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς, βασισμένα στην παράδοση

Το ακόλουθο πείραμα, αποδίδεται στον Αμερικανό ψυχολόγο ερευνητή Χάρι Χάρλοου (Harry Harlow) και φέρεται να συνέβη στην δεκαετία του '60. Ο Χάρλοου είχε πραγματοποιήσει και άλλα πειράματα με πιθήκους, με σκοπό να μελετήσει την κοινωνική τους συμπεριφορά, κάτω από διάφορες συνθήκες.

Στο συγκεκριμένο πείραμα, ο Χάρλοου έκλεισε πέντε πιθήκους σε ένα μεγάλο κλουβί, στην οροφή του οποίου κρέμονταν δεμένη με σκοινί μια μπανάνα. Ακριβώς κάτω από την μπανάνα, ο Χάρλοου τοποθέτησε μια σκάλα, έτσι ώστε οι πίθηκοι να μπορούν ν' ανεβούν και να την πάρουν.

Όταν ένας πίθηκος επιχειρούσε να ανεβεί την σκάλα για να πιάσει την μπανάνα, τότε όλοι οι πίθηκοι καταβρέχονταν με παγωμένο νερό. Όταν σταματούσε το κατάβρεγμα με το παγωμένο νερό, οι πίθηκοι επιχειρούσαν και πάλι ν' ανεβούν την σκάλα και να πάρουν την μπανάνα, αλλά η νέα ψυχρολουσία που ακολουθούσε, τους έκανε να σταματούν την προσπάθειά τους. Αφού επαναλήφθηκε η ίδια διαδικασία για μερικές φορές ακόμα, στο τέλος οι πίθηκοι εγκατέλειψαν τελείως την προσπάθειά τους να πάρουν την μπανάνα, συνδέοντας και συσχετίζοντας την τιμωρία τους με το παγωμένο νερό μ' αυτήν ακριβώς την προσπάθεια.

Στην επόμενη φάση του πειράματος, ο Χάρλοου αντικατέστησε τον έναν από τους πιθήκους, με έναν άλλον που δεν είχε την εμπειρία της ψυχρολουσίας. Όταν αυτός -φυσιολογικά- επιχειρήσει να ανέβει την σκάλα για να φτάσει την μπανάνα, τότε οι υπόλοιποι τέσσερις πίθηκοι που γνώριζαν τις συνέπειες της προσπάθειάς του, του επιτέθηκαν εμποδίζοντάς τον να ολοκληρώσει την προσπάθειά του. Το ίδιο σκηνικό συνέβαινε, έως ότου ο νεοφερμένος πίθηκος εμπέδωσε πως η προσπάθειά του να πάρει την μπανάνα εξαγρίωνε τους άλλους τέσσερις πιθήκους που του επιτίθονταν με πολύ άγριες διαθέσεις, οπότε σταμάτησε κι αυτός οριστικά την

προσπάθεια του ν' αποκτήσει την μπανάνα.

Στην συνέχεια, ο Χάρλοου αντικατέστησε έναν ακόμη πίθηκο. Κι αυτός, ο νέος πίθηκος, όπως ήταν αυτονόητο θέλησε να σκαρφαλώσει στη σκάλα και να πιάσει την μπανάνα. Και πάλι όμως εξελίχτηκε η ίδια σκηνή: Οι υπόλοιποι πίθηκοι, μαζί κι αυτός που δεν είχε καταβραχεί με παγωμένο νερό, του επιτέθηκαν ματαιώνοντας την προσπάθειά του.

Η ίδια διαδικασία επαναλήφθηκε, έως ότου αντικαταστάθηκαν όλοι οι πίθηκοι. Έτσι, τώρα, στο κλουβί υπήρχαν πέντε πίθηκοι, που κανέννας τους δεν είχε δεχτεί την τιμωρία της ψυχρολουσίας και φυσικά αγνοούσαν για ποιον λόγο συνέβαινε αυτή. Κάθε φορά όμως γίνονταν το ίδιο ακριβώς πράγμα: Ο νεοφερμένος πίθηκος που επιχειρούσε να πάρει την μπανάνα, δέχονταν την επίθεση των υπόλοιπων. Γίνονταν δηλαδή υπερασπιστές ενός κανόνα, χωρίς να γνωρίζουν τον λόγο. Γιατί πολύ απλά, «έτσι βρήκαν τα πράγματα»...

Μήπως βρίσκετε κάποιες ομοιότητες και με την ανθρώπινη πραγματικότητα;...